

ΣΥΝΑΞΗ

ΕΠΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΠΕΔΗΣ ΓΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Ἰδέες καὶ ρεύματα

&

μικρὸ ἀφιέρωμα στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη

&

συζήτηση γιὰ τὸ βιβλίο, Γ. Χάμπερμας - πάπας Βενέδικτος

Ἡ διαλεκτικὴ τῆς ἐκκοσμίκευσης

ΣΥΝΑΞΗ

ΒΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΠΕΔΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ 119

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

8,00€

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ	3
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ε. ΓΙΑΓΚΟΥ	
'Ο πλουραλισμός τῆς Κανονικῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας	5
ΘΑΝΑΣΗΣ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
'Ο θεός προβοκάτορας, ὁ θεός ναζί καὶ ὁ λυτρωτῆς Θεός	17
ΛΑΜΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤ. ΨΩΜΑΣ	
Ἐκκλησία καὶ ἐθνικισμός: ἐπιστροφή ἢ πορεία πρὸς τὰ ἐμπρός;	26
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΑΡΤΖΗΣ	
'Απὸ τὴν κριτικὴ τῆς ἀποδόμησης σὲ μιὰ ἐποικοδομητικὴ χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία	36
πρωτ. ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ	
Ἡ γονυκλισία κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας ...	44
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ	
Ἡ διαχείριση τῆς εἰκόνας	57

Μικρὸ ἀφιέρωμα στὸν Ἀλ. Παπαδιαμάντη

Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ - ΛΑΜΠΡΙΝΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛΑΧΟ- ΔΗΜΟΣ, ΜΑΡΙΝΑ ΑΡΕΤΑΚΗ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ, π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ	61
---	----

Ὁρθόδοξος κόσμος

ΟΛΓΑ ΜΕΝΤΖΑΦΟΥ-ΠΟΥΛΖΟΥ	
Χτίζοντας μὲ τὸ φῶς καὶ τὸ χρῶμα	83
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΘ. ΜΑΖΝΕΪΚΟΣ	
Μάθημα θρησκευτικῶν καὶ περιβαλλοντικὴ ἐκπαίδευση	87
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Ἡμιτελές (ποίημα)	93

Διδάσκοντας Παπαδιαμάντη στο σχολείο: έμπειρία και προτάσεις

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ είναι μεγάλος συγγραφέας. Ή διδασκαλία του αποτελεί μέρος τής επαφής τών παιδιών με την σπουδαία, ύψηλης ποιότητας, λογοτεχνία. Ένας φιλόλογος μπορεί να διδάσκει τὰ συγκεκριμένα λογοτεχνικά κείμενα επειδή είναι υποχρεωμένος, άλλος επειδή τού άρέσουν ιδιαίτερα και άγαπᾶ τόν συγγραφέα. Ή επιμονή και τὸ μεράκι τού διδάσκοντος καθορίζει τήν ανταπόκριση τών μαθητῶν. Άν ὁ μαθητὴς γνωρίζει ἤδη τόν Παπαδιαμάντη, κατέχει στοιχεῖα τοῦ κόσμου του και τὰ μεταφέρει στήν τάξη, **ὄντας ἐξοικειωμένος μαζί του, τότε τὰ πράγματα διευκολύνονται αρκετά.**

Γιὰ ὁρισμένα παιδιά ἡ γλώσσα ἀποτελεῖ ἐμπόδιο. Φέτος γιὰ παράδειγμα εἶχα ἐρωτήσεις γιὰ τὸ τί σημαίνει «ὄμματα», «κρημνός» ἢ τὰ δύο ἀπαντᾶ μονοτονισμένα «εις» (τὸ πρῶτο «ένας», τὸ δεύτερο «σέ») στο τέλος τοῦ Μυρολογιοῦ τῆς φώκιας. Οἱ γλωσσικὲς ἐνστάσεις τους κάμπτονται εὐκολα με τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ γλώσσα δὲν ἀποτελεῖ ἀξεπέραστο ἐμπόδιο προσπέλασης ἐνός κειμένου. Ὁ συγγραφέας ἐπιλέγει τήν γλώσσα του (δημοτική ἢ καθαρεύουσα, ποιητική, ἀπλή ἢ στρυφνή) και ὅταν ἔχουμε παιδιά μέσα στις τάξεις πού διαβάζουν ἀπευθείας ἀπὸ ξένες γλώσσες, καταλαβαίνουμε ὅτι τὰ παλιά ἑλληνικά χρειάζονται ἀπλῶς πιὸ μεγάλη προσοχή και προσπάθεια. Ή λογοτεχνική ἀπόλαυση δὲν προέρχεται ἀπαραιτήτως ἀπὸ εὐκολα (ἢ εὐπεπτα) κείμενα. Άν δὲν διδαχθοῦμε στο σχολείο, ὅπου ἔχουμε και βοήθεια, τήν δύσκολη λογοτεχνία, τότε πού και πῶς θὰ κατακτήσουμε τόν τρόπο νὰ «ἐκλειδώνουμε» ἀνάλογα κείμενα;

Χρόνια τώρα διδάσκω στήν Β΄ Λυκείου ἀποσπάσματα τῆς Φόνισσας στήν ἀρχή τοῦ διδακτικοῦ ἔτους (μετὰ τόν Βιζυηνό), «Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας» τόν Μάρτιο ἐνῶ μετὰ τὸ Πάσχα ἀπλῶς διαβάζουμε τόν «Άλιβάνιστο». Στήν θεωρητική κατεύθυνση τῆς Γ΄ Λυκείου διδάσκεται τὸ «Όνειρο στο κύμα». Πολύ παλιά (1993-94) με παιδιά τῆς πρώτης Γυμνασίου εἶχαμε περάσει ὠραία με «Τ΄ ἀστεράκι» ἢ με «Τὸ μυρολόγι» πού τὸ διαβάσαμε σέ μιά κοντινὴ στο σχολεῖο παραλία¹. Άλλες περασμένες σχολικὲς χρονιὲς διάβαζα χριστουγεννιάτι-

1. Βλ. Δημήτρης Βλαχοδήμος, «Επίσκεψη», *Νέα Ἑστία* 1785 (2006), σσ. 48-50: 50.

κα ή πασχαλινά διηγήματα πριν από τις αντίστοιχες διακοπές («Άνθος του Γιαλού», «Στὸ Χριστὸ στὸ Κάστρο», «Τὰ πτερόεντα δῶρα», «Παιδικὴ Πασχαλιά», «Χωρὶς στεφάνι») ἢ σὲ διάφορες εὐκαιρίες ἄλλα («Ὁ ἔρωτας στὰ χιόνια», «Ὁ γάμος τοῦ Καραχμέτη»). Σκοπὸς μου ἦταν νὰ προκληθεῖ συζήτηση γιὰ τὸ θέμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐπαίρνα ἀφορμὴ γιὰ νὰ διαβάσουμε κάθε διήγημα.

Ἡ ἀνταπόκριση τῶν μαθητῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐὰν βρίσκουν κοινὸς κώδικες ἐπικοινωνίας μὲ τὸ πρὸς διδασκαλία κείμενο. Κάθε κείμενο τοὺς ἀρέσει στὴν περίπτωσή ποὺ τοὺς λέει κάτι, τὰ ἀγγίζει. Περιορίζουμε σήμερα, ὡς διδάσκοντες, αὐτὸ τὸ κάτι στὸ ἐλάχιστο πολλὲς φορές, ἀλλὰ νομίζω πὼς ἡ ἐποχὴ μας δὲν ἐπιτρέπει μαξιμαλιστικὲς ἀπαιτήσεις οὔτε στὴν περίπτωσή μεγάλων καὶ σπουδαίων συγγραφέων. Γιὰ παράδειγμα, μπορεῖ ἐγὼ νὰ ἐπιμένω στὸν μεταπασχαλινὸ «Ἀλιβάνιστο» ὅτι ἀλιβάνιστος σημαίνει «ἀκοινώνητος», «ἀποκομμένος ἀπὸ τὴν κοινωνία» καὶ ὅτι ὁ ἐκκλησιασμός τότε σήμαινε ἀποδοχὴ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἐνσωμάτωση σὲ αὐτήν. Κάμποσοι μαθητὲς ὅμως φαίνεται νὰ συγκινοῦνται περισσότερο ἀπὸ τὸ ματαιωμένο αἶσθημα μεταξὺ τοῦ πρωταγωνιστῆ καὶ τῆς θειᾶς Μολώτας. Ἐπιμένω νὰ προσδιορίσουμε τὴν εὐκαιρία μὲ τὴν ὁποία λύνεται ὁ κόμπος μιᾶς σχέσης καὶ ἀποκαθίσταται ἡ κοινωνικὴ θέση ἐνὸς «ἐρημίτη».

Μιλᾶμε τότε γιὰ τὸ Πάσχα καὶ τὴν σημασία του, τὸ νόημα τῆς ἀγάπης πρὸς ὅλους ἀδιακρίτως ὡς κατ' ἐξοχὴν χριστιανικῆς ἀρετῆς. Ἀπροσδόκητα, τὸ 1991, τὰ παιδιὰ συμφώνησαν ὅτι τὸ καλύτερο μάθημα τῆς χρονιάς ἦταν ὁ «Ἀλιβάνιστος». Δὲν θυμᾶμαι κἂν τί ἀκριβῶς εἶχε συμβεῖ. Ἴσως ἡ εὐφορία τοῦ Πάσχα, τῶν διακοπῶν, τῆς ἀνοιξῆς τὰ εἶχε κάμει πιὸ δεκτικά. Θυμᾶμαι μόνον ὅτι ἔγραφα στὸν πίνακα προτοῦ ἀρχίσουμε, ἓνα τροπᾶριο τοῦ ἀναστάσιμου κανόνα, πιθανὸν τὸ «Θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆν [...)].

«Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας» ἔχει πάντοτε ἐνδιαφέρον. Ἡ δραματικὴ σκηνοθεσία του, τὸ ἀδικο τέλος ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ, ἡ τρυφερὴ συμμετοχὴ τῆς φώκιας στὸ πένθος ἐντυπωσιάζουν τοὺς μαθητὲς². Ὅλο καὶ συχνότερα ἀκούγονται φωνὲς ποὺ ζητοῦν ἐπιβεβαίωση στὴν ὑπόψία τους ὅτι ἡ φώκια τρώει τὴν

2. Βλ. τὰ τρία διδακτικὰ δοκίμια στὸ Α. Κούσουλας - Χ. Μηλιώνης - Γ. Παγανός - Ν. Τριανταφυλλόπουλος, *Νεοελληνικὰ διδακτικὰ δοκίμια γιὰ τὸ Λύκειο*, Παπαζήσης, 1980, σσ. 311-335 ὅπως ἐπίσης τὰ: Γιώργης Μανουσάκης, «Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας» - Προσπάθεια γιὰ μιὰ βαθύτερη ἀνάγνωση», *Εὐθύνη* 90 (1979), σσ. 329-336· Χρῆστος Μαλεβίτσης, «Ὁ ἀρχέγονος Παπαδιαμάντης. Σχόλιο στὸ “Μυρολόγι τῆς φώκιας”», *Φῶτα Ὀλόφωτα - Ἐνα ἀφιέρωμα στὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν κόσμον του* (ἐπιμ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος), Ε.Λ.Ι.Α., 1981, σσ. 291-298· Κώστας Στεργιόπουλος, «Ἡ τελευταία φάση τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ “Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας”», *Πρακτικὰ Ἀ' διεθνοῦς συνεδρίου γιὰ τὸν Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντη - Σκιαθός*, 20-24 Σεπτεμβρίου 1991, Δόμος, σσ. 43-55· Θωμᾶς Μπεχλιβάνης, «Τὸ “Μυρολόγι τῆς φώκιας” τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη καὶ ὁ “Πόρφυρας” τοῦ Δ. Σολωμοῦ. Παράλληλη ἀνάγνωση», *Φιλολογός* 61 (1990), σσ. 172-189· Σταῦρος Ζουμπουλάκης, «Ἡ ἀδυσώπητη ζωὴ - Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντη “Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας”», *Φιλολογικὴ* 75 (2001), σσ. 12-14· Γεωργία Φαρίνου-Μαλαματάρη, «“Ἀχειροποίητο ποίημα”», *Σχόλια στὸ “Μυρολόγι τῆς φώκιας”», Ἄντι* 753 (2001), σσ. 52-56· Νικήτας Παρίσης, «Ἡ λογικὴ τῶν ἀντιφάσεων» - Πρωτοβάθμια σχόλια στὸ διήγημα “Τὸ μυρολόγι τῆς φώκιας”, *Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης - Τρία διηγήματα*, Μεταίχμιο, 2001, σσ. 45-81.

πνιγμένη Ἀκριβοῦλα³. Διαφωνώντας ὁ ἴδιος, δὲν πολυδίνω σημασία, ἐξηγώντας γιατί εἶναι ἀπίθανο νὰ συμβαίνει αὐτό, τὴν στιγμή ἰδίως πού τὸ ἴδιο τὸ κείμενο δὲν μᾶς δίνει βέβαιες λαβές πού νὰ ἐνισχύουν μιὰ τέτοια ὑπόθεσιν⁴.

Στὰ ἀποσπάσματα τῆς Φόνισσας οἱ ἀντιδράσεις τῶν παιδιῶν εἶναι μεγάλες. Ἐκεῖνα ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶναι τρελὴ καὶ δὲν πείθονται εὐκολὰ ὅτι ἀποτελεῖ τέρας λογικῆς καὶ ὑπολογισμοῦ, τῆς ὁποίας οἱ πράξεις εἶναι φιλοσοφημένες καὶ σκηνοθετημένες μὲ ἀκρίβεια. Τὸ τέλος τῆς νουβέλας, ὁ θάνατος πού τὴν βρίσκει διὰ πνιγμοῦ «μεταξὺ τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης» μᾶς κλέβει πολλὴ ὥρα. Συνήθως ἀκούγονται ὠραῖα πράγματα καὶ θέλω νὰ κρατήσουν στὸ μυαλό τους ὅτι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας δὲν ἐκφέρει ἀπόλυτη γνώμη, δὲν τὴν καταδικάζει, ἀλλὰ ἀφήνει τὴν ἥρωίδα του στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ⁵. Στὰ παιδιὰ πού ἐπιμένουν ὑπερβολικὰ στὴν τιμωρία τῆς, θυμίζω τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν Ζακύνθῳ πού διέσωσε ἀπὸ τοὺς διώκτες τοὺς φονιάς τοῦ ἰδίου του τοῦ ἀδελφοῦ, φυγαδεύοντάς τον μάλιστα.

Μὲ τὸ «Ὀνειρο στὸ κύμα» στὴν Γ' Λυκείου τὰ πράγματα δυσκολεύουν ἀρκετά. Σκοπὸς ἐκεῖ εἶναι ἡ προετοιμασία γιὰ τὶς πανελλαδικές ἐξετάσεις εἰς βάρος τῆς αἰσθητικῆς ἀπόλαυσης τοῦ κειμένου. Ἐφ' ὅσον ἡ «φωνή» τοῦ φροντιστηρίου εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ σχολείου, οἱ διαφορετικές προσεγγίσεις δημιουργοῦν ἀπανωτὰ προβλήματα. Οἱ τελειόφοιτοι ἐπιμένουν ἰδιαιτέρως στὴν ταύτιση τοῦ συγγραφέα μὲ τὸν ἥρωα, προεκτείνουν σκανδαλωδῶς τὶς ἐρωτικές ὑποδηλώσεις τοῦ κειμένου καὶ φτάνουν μέχρι ἀπρεπεῖς χαρακτηρισμούς. Σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ παιχνίδι μὲ τὴν Γ' Λυκείου εἶναι χαμένο, ἀκόμα καὶ ἂν με-
ταξὺ τῶν μαθητῶν ὑπάρχουν ψυχραιμότερες φωνές.

Ἐχῶ τὴν ἐντύπωση πὼς ἀσφαλέστερα συμπεράσματα γιὰ τὴν σύμπτωση κόσμων καὶ ἀξιακῶν συστημάτων μεταξὺ τῶν σημερινῶν παιδιῶν καὶ τοῦ Παπαδιαμάντη θὰ μπορούσαν νὰ ἐξαχθοῦν ὕστερα ἀπὸ μιὰ συστηματικὴ καὶ συνεχόμενη διδασκαλία τοῦ ἔργου του. Ἐκτὸς τῶν φιλολόγων, οἱ συνάδελφοι πού διδάσκουν θρησκευτικὰ καὶ κοινωνιολογία μποροῦν νὰ ἀξιοποιήσουν στὰ μαθήματά τους ὁλοχρονὶς τὶς ἀντίστοιχες πλευρὲς τοῦ παπαδιαμαντικοῦ ἔργου. Μποροῦμε νὰ ἐκμεταλλευθοῦμε τὴν μοναδικὴ φετινὴ εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῶν

3. Ἡ ὑπόθεσις ξεκίνησε ἀπὸ τὸν Χριστόφορο Μηλιώνη ὁ ὁποῖος βασίστηκε σὲ ἀναφορὲς τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Μακρυγιάννη (Χριστόφορος Μηλιώνης, «Τὸ δέπνο τῆς μικρῆς φώκιας», *Σημαδιακὸς κι ἀταίριαστος*, Νεφέλη, 1994, σσ. 35-41). Διαφορετικὴ λαϊκὴ παράδοσις, ὅτι ἡ φώκια εἶναι ζῶο προφητικὸ καὶ θρηνητικὸ, ἀναφέρουν οἱ Κυριάκος Χαραλαμπίδης [: «Γέρων ψαράς, ἐντριβὴς εἰς τὴν ἄφωτον γλῶσσαν τῶν φακῶν», *Ἡ Λέξη* 162 (2001), σσ. 209-217: 216] καὶ Γιώργος Δανέζης [: «Ἐπτά δελτία γιὰ τὸν Ἐλύτη», *Νέα Ἑστία* 1804 (2007), σσ. 775-779: 775]. Τὸ ζήτημα ξαναθέτει ἡ Μαρίνα Ἀρετάνη στὸ σημειώμα τῆς «Μετὰ τὸ μυρολόγι: εἰκασίες καὶ ἐρμηνεῖες» [ὑπὸ δημοσίευσιν στὸ περ. *Νέα Εὐθύνη* 5 (2011)].

4. Πρβλ. τὴν ἐξίσου τρυφερὴ καὶ ἀνθρώπινη, ὁλλανδικῆς προέλευσης, φώκια στὸ σύντομο πεζὸ (πρωτοδημοσιευμένο στὰ 1850) τοῦ Ζεράρ ντε Νερβάλ, «Ἱστορία μιᾶς φώκιας» σὲ δύο σχολικὰ βιβλία: *Νεότερη εὐρωπαϊκὴ λογοτεχνία – Ἀνθολόγιο μεταφράσεων*, Β' Λυκείου, ΟΕΔΒ, 1998, σσ. 187-189, καὶ *Νεοελληνικὴ γλῶσσα*, Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2006, σσ. 41.

5. Βλ. Σταῦρος Ζουμπουλᾶκης, «Ἀπὸ τὸ κοινόχρηστο κακὸ στὰ ἀκράϊα ἐγκλημα», πρόλογος στὸ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντη, *Ἡ φόνισσα*, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», 2001, σσ. 9-22: ἰδίως 19 κ.έ.

100 χρόνων από τὸν θάνατό του καὶ νὰ διδάξουμε (ἀπὸ τὸ νέο σχολικὸ ἔτος) μίαν σειρά διηγημάτων καὶ στὸ Γυμνάσιο⁶ καὶ στὸ Λύκειο⁷, ἀποτολμώντας ἀκόμα καὶ ὁλόκληρη τὴν Φόνισσα (ὁ ὑπότιτλος «κοινωνικὸν μυθιστόρημα» εἶναι ἐνδεικτικὸς τοῦ προσανατολισμοῦ τῆς διδασκαλίας – μπαίνουμε στὰ χωράφια κοινωνικῶν ἐπιστημῶν). Εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ ἐπιτυχία μιᾶς τέτοιας προσπάθειας ἐπεὶδὴ τὰ παιδιὰ ἀνταποκρίνονται θετικὰ σὲ ὅ,τι διδάσκουμε μὲ κέφι καὶ πάθος. Ὁ κορυφούμενος πάγκοινος ἑορτασμός καὶ ἡ πανταχόθεν προβολὴ τοῦ Παπαδιαμάντη θὰ διευκολύνουν τὴν πολὺμνη διδασκαλία.

Ἡ ἀπόλαυση θὰ εἶναι μεγάλη.

6. «Ἄνθος τοῦ Γιαλοῦ», «Τ' ἀστεράκι», «Γουτοῦ Γουπατοῦ», «Ἵππρέτρα», «Ὁ Πανταρώ-
τας», «Φτωχὸς Ἅγιος», «Ἡ σταχομαζώχτρα», «Τὸ σπιτάκι στὸ Λιβάνι», «Σταγόνα νεροῦ», «Τὰ
λιμανάκια», «Φῶτα-Ὀλόφωτα», «Παιδικὴ Πασχαλιά», «Ἐξοχικὴ Λαμπρή», «Ὁ Τυφλοσύρτης».

7. «Ὁ ἔρωτας στὰ χιόνια», «Ἐρως-ἦρως», «Ἀπόλαυσις στὴ γειτονιά», «Χωρὶς στεφάνι», «Ὁ
γάμος τοῦ Καραχμέτη», «Νεκρὸς ταξιδιώτης», «Ἡ Μαυρομαντηλοῦ», «Ἀγάπη στὸν κρεμνὸ»,
«Ἐρμὴ στὰ ξένα», «Γυνὴ πλέουσα», «Ὁ Κακόμης», «Τρελὴ βραδιά», «Ὁ ξεπεσμένος δερβίσης»,
«Ἡ χήρα τοῦ Νεομάρτυρος», «Ἵπὸ τὴν βασιλικὴν δρῦν», «Πολιτισμὸς εἰς τὸ χωρίον», «Ἡ φωνὴ
τοῦ Δράκου», «Τὸ νησί τῆς Οὐρανίτσας».